

Пише: Горан Николић
субота, 30 јануар 2016 12:23

Од почетка године, или у последњих месец дана, имали смо велики пад индекса светских берзи. NYSE је дошла на ниво из лета 2013. Европске берзе су пале између шест и осам одсто у протеклих годину дана, руска берза се стрмоглавила, кинеска берза је, након пада у јуну и августу, опет кренула на доле... Зашто се све то дешава?

Ово што се дешава са берзама у последњих месец дана јесте последица два фактора: очекиваног успоравања привредног раста Кине и пада цена нафте и сировина. Стиглиц каже: “Увек постоји јаз између онога што се дешава у реалној економији и онога што се дешава на финансијским тржиштима”. Процена Голдман Сакса (*Sachs*) јесте да ће погоршано стање у Кини, која успорава, али не катастрофално, у најгорем случају утицати са 0,2 одсто на привреду САД, Европе и Јапана, у тзв. spill-over ефекту. Дакле, ако је очекивани раст САД, по ММФ-у, за 2016. 2,6 одсто, биће 2,4 одсто. Шта је ту, по мени, кључно? Кина премешта свој фокус са инвестиција на потрошњу. Високе стопе инвестиција, више од 40 одсто БДП-а, и дан-данас су карактеристичне за Кину, али потрошња расте, и тек недавно је терцијарни сектор(услуге) претекао секундарни сектор(индустрија и грађевинарство). За западне економије је то потпуно несхватљиво, јер је њихов терцијарни сектор три до четири пута већи од секундарног. Јесу у претходним седмицама две највеће кинеске берзе изгубиле пет хиљада милијарди долара, и јесте да је кинески раст најспорији још од 1990. године, али и даље је то раст од око седам одсто, тачније 6,9%, у 2015.

Колики је тај јаз између дешавања на берзи и у реалној економији, који спомиње Стиглиц?

Пише: Горан Николић
субота, 30 јануар 2016 12:23

Англосаксонске земље су, да тако кажемо, берзо-центричне, насупрот свим осталим земљама које су банко-центричне, у које спадају Немачка и Кина. Берза је битна у Америци и у Британији, јер компаније добар извор прихода не обезбеђују преко кредита, него емитовањем својих корпорацијских обвезница на берзи. Погледајте пример Србије – берза је мртва, и шта ми можемо да закључимо о привреди Србије на основу њене берзе? Ако погледамо индекс Шангајске берзе, он је средином 2007. године био око 6000 поена, а данас је он на око 2900. Дакле, дупло је мањи, а од 2007. до данас Кина је имала невероватан раст, у просеку девет одсто годишње. То говори о значају берзе у Кини у односу на кинеску привреду.

Па ипак, постоје мишљења да је свет опет на ивици неке нове економске кризе, попут оне из 2008.

Појавила се информација да на следећем састанку ФЕД-а, у марту, сигурно неће доћи до новог повећања каматних стопа. Дакле, то се помера за јун, а питање је да ли ће то урадити и у јуну. Дакле, иако су само минимално подигли каматне стопе крајем 2015, они већ стају са том рестриктивнијом монетарном политиком. То говори да ће САД бити спремне да поново упумпају новац ако дође до неког новог удара. Они су 2008. и 2009. применили кејнзијански рецепт, упумпали су новац, што је мера коју, нажалост, нису употребили 1929. године. Банке не држе новац у сефу, дале су га некоме, и свака банкарска криза захтева интервенцију државе, као крајњег гаранта (лендер оф ласт ресорт). То се сада догађа и у Европи, која расте око један и по одсто годишње, што можда делује мало, али је велико питање да ли евро-зона може да постигне стопу раста која је знатно изнад тог нивоа. Шта је ту кључно? Привреде западних економија имају старо становништво и велика социјална давања. Притом, није реч само о пензијама, него и о лечењу – више кошта лечење за последњих шест месеци живота, него за цео претходни пензионерски стаж. То је структурни фактор који ове економије тера на ниже стопе раста. Други фактор је погоршана демографија у смислу мањег удела радно активног становништва, што је повезано са претходним, а трећи фактор је питање које се све чешће поставља – да ли је дошло до успоравања технолошког напретка? Да ли је онај златан период од 1946. до 1973. био само изузетак? Рецимо, мисија Аполо, којом је човек отишао на Месец, данас не би била могућа из безбедносних разлога. Данас нико не би смео да пошаље човека на Месец, јер би се то сматрало великим ризиком. На пример, Американци су крајем '60-их избацили Боинг 747, што би данас из безбедносних разлога било недопустиво. Дан-данас је то водећи широкотрупни авион у свету – свакако уз нека технолошка унапређења, али то је суштински исти авион. Брзина авиона тада и данас је скоро иста. Конкорд је укинут. Али, треба рећи и да је безбедност подигнута на много већи ниво. Само у Југославији је до 1981. пало неколико авиона, а после тога – ниједан. Многи сматрају да је технолошко успоравања последица феноменалног-хангинг фруитс, односно чињенице да се воће са доњих грана најбрже и најлакше скупља, а како идеш даље, односно више, све је теже. Чак није ни толико битан технолошки домет иновација, већ његова комерцијализација. ПЦ и мобилни телефони су

Пише: Горан Николић
субота, 30 јануар 2016 12:23

изванредна ствар, али њихов утицај на економски раст је релативно мали, неупоредив са електрификацијом, аутомобилском експанзијом, железницом у 19. веку, или растом хемијског комплекса у '50-им годинама 20. века.

Да се окренемо другом фактору, осим Кине, а то су пад цена нафте и сировина. Нафта је отишла испод 30 долара, а проценује се да би улазак Ирана на тржиште нафте могао још да спусти цену. Зашто цена нафте толико пада, и зашто је то лоше за економију, која добија јефтин енергент?

За економију је то добра ствар, лоша је за берзе, јер, *Еххон* мора да падне, на пример. Капитализација *Еххона* је сада мања од онога што он има у резервама нафте. То је лоше за те компаније, као и за десетак земаља које се ослањају на нафту, попут Саудијске Арабије, Катара, Кувајта, Русије... Али, да није картела ОПЕК-а, који је формиран '60-их а постао врло ефикасан 70-их година, цена би била још и нижа. На пример, цена производње нафте у руским компанијама је између пет и 15 долара по барелу. Ипак, прогнозира се да ће доћи до опоравка цене нафте – питање је колико Иран може да избаци нафте на тржиште. Друго, кинеска привреда је у 2015. години имала максималан увоз нафте, 6,7 милиона барела, што је око осам одсто од укупне светске производње – упркос успоравању, њене потребе за нафтом ће расти.

Пише: Горан Николић
субота, 30 јануар 2016 12:23

Дакле, по вама, неће доћи до неког драматичног пада светске привреде, ако га уопште и буде. Где је Србија у целој причи?

ММФ прогнозира да ће, након раста од 3,1 одсто у 2015, светска привреда убрзати на 3,4 одсто у 2016. Ово и поред неких ризика попут раста америчких каматних стопа и јачања долара, што може да погоди високо задужене земље, могућих геополитичких тензија, извесног успоравања Кине (на 6,3% ове године, што је за нашу економију научна фантастика). Дакле, не само да се не говори о паду, нити о успоравању, већ се предвиђа убрзање раста. Нас много више занима раст евро-зоне, који је пројектован на 1,7 одсто ове године, него што нас занима пад цене нафте – то је добро за нас, јер је увозимо.

Можемо и још неку акцизу да накаркамо.

То је одлично, по мени - акцизе су практично порез на богатије, а и увоз аутомобила стагнира. Само је важно да се не пређе граница која доводи до шверца. То је мера – повећавај акцизе, па ко хоће да вози, нека вози.

Али, смањиће се укупан приход од тих акциза, упркос њиховом повећању?

Па нека се смањи, нека грађани мање троше, то је добро. Ионако увозимо ту нафту. Ствари су једноставне, а људи их намерно закомпликују. Акцизама се финансира социјална држава, то је један од најправеднијих начина. Сиротиња нема кола.

Пише: Горан Николић
субота, 30 јануар 2016 12:23

[\(Војне\)](#)